

I SKYRIUS

*Trys invalidai. Džordžo ir Hario kančios.
Šimto septynių mirtinų ligų auka. Naudingi receptai.
Kaip išgydyti vaikų kepenų negalavimus.
Nusprendžiame, kad esame persidirbę ir mums reikia pailsėti.
Gal savaitę pakeliauti banguojančia jūra?
Džordžas siūlo upę. Monmorensis prieštarauja.
Dauguma balsų — trys prieš vieną — priimamas pirmasis
pasiūlymas.*

Mes buvome keturiese: Džordžas, Viljamas Samiuelis Haris, aš ir Monmorensis. Sėdėjome mano kambaryje, rūkėme ir šnekėjome, kokie mes netikę — netikę, žinoma, medicinos požiūriu.

Visi jautėmės labai nusivarę ir dėl to gerokai jaudinome. Haris sakė, kad jam kartais užeiną tokie nežmoniškai svaigulio priepuoliai, jog jis beveik nebežinąs, ką darąs. Džordžas sakė, kad ir jam užeiną svaigulio priepuoliai ir jis

taip pat beveik nežinąs, ką darąs. O man kepenys sutrikusios. Aš žinojau, kad mano kepenys sutrikusios, nes ką tik perskaičiau reklamuojamų patentuotų piliulių prospektą, kuriame smulkiai aprašyti visi simptomai, iš kurių žmogus gali pažinti, kad jo kepenys sutrikusios. Aš turėjau visus tuos simptomus.

Neįtikimas dalykas, bet kai tik skaitau skelbimą apie kokius nors patentuotus vaistus, noromis nenoromis padarau išvadą, kad aš kaip tik sergu ta liga, apie kurią ten kalbama, ir, be to, pačia pavojingiausia forma. Diagnozė kiekvienu atveju tiksliai atitinka mano savijautą.

Prisimenu, vieną dieną nuėjau į Britų muziejų pasiskaityti, kaip gydytis nuo kažkokio menko negalavimo, kuriuo susirgau, atrodo, šienligės. Gavau knygą ir viską apie ją perskaičiau, o paskui ėmiau atsainiai vartyti lapus ir nerūpestingai skaitinėti apie visokias ligas. Neprisimenu, kokia buvo ta pirmoji negalia, į kurią įnikau, — tik žinau, kad kažkokia baisi, niokojanti rykštė, — bet, nespėjęs peržvelgti nė pusės „preliminarių simptomų“, įsitikinau, kad ši liga jau visiškai mane suėmė.

Valandėlę sėdėjau, sustingęs iš siaubo, o paskui, apimtas nevilties, vėl abejingai pradėjau vartyti puslapius. Užkliuvau už vidurių šiltinės, perskaičiau simptomus ir supratau, kad sergu vidurių šiltine, sergu jau gal ištisus mėnesius, nieko nenujausdamas. Panorau sužinoti, kuo dar sergu. Atverčiau šv. Vito šokį ir įsitikinau, kad ir šia liga sergu. Susidomėjęs savo sveikatos būkle, nusprendžiau ištirti ją iš pagrindų ir

pradėjau skaityti knygą pagal abėcėlę. Paskaičiau apie drugi ir sužinojau, kad neseniai juo susirgau, o aštriausias periodas prasidės maždaug po poros savaitių. Su palengvėjimu konstatavau, jog Braitto liga sergu labai švelnia forma ir dėl jos dar galiu išgyventi ilgus metus. Cholera sergu labai rimtai, o difteritas, matyt, įgimtas. Aš sąžiningai prasikamavau per visas dvidešimt šešias abėcėlės raides ir padariau išvadą, kad vienintelė liga, kuria nesergu — kelio sąnario uždegimas.

Iš pradžių šiek tiek dėl to įsižeidžiau — man tatau pasirodė lyg ir pažeminimas. Kodėl aš nesergu kelio sąnario uždegimu? Kam ši nelemta išimtis? Tačiau po valandėlės nugalėjo ne tokie godūs jausmai. Pagalvojęs, kad sergu visomis kitomis medicinai žinomomis ligomis, aš pasidariau nebe toks savanaudiškas ir nutariau, jog galiu apsieiti ir be kelio sąnario uždegimo. Pasirodo, kad podagra pačia pikčiausia forma prigriebė mane visiškai be mano žinios, o palinkimą užkrečiamosioms ligoms jau turėjau nuo vaikystės. Tai buvo paskutinė liga, taigi nutariau, kad niekuo daugiau nesergu.

Sėdėjau ir mąščiau. Galvojau apie tai, koks įdomus reiškinys esu medicinos požiūriu, koks lobis auditorijai! Studentams nereikėtų „vaikščioti po ligonines“, jeigu jie turėtų mane. Aš esu ištisa ligoninė. Jiems užtektų tik apeiti aplink mane, o paskui pasiimti diplomą.

Po to man kilo klausimas, kiek aš dar gyvensiu. Bandyčiau ištirti save. Pasitikrinau pulsą. Iš pradžių visai jo neužčiuopiau. Bet staiga jis pradėjo tvinkseti. Išsitraukiau laikrodį ir ėmiau skaičiuoti. Suskaičiavau šimtą keturiasde-

šimt septynis per minutę. Bandžiau pajusti širdį. Niekaip nejutau širdies — ji nustojo plakusi. Vėliau man teko pripažinti, kad ji visą laiką buvo savo vietoje ir plakė, bet kodėl aš jos tada nejutau, nesuprantu. Patapšnojavau sau iš priekio nuo tos vietos, kuri vadinama liemeniu, ligi galvos ir net truputį į šonus ir nugarą, bet nieko nejaučiau ir negirdėjau. Bandžiau pasižiūrėti į liežuvį. Iškišau, kiek tik jis lindo, pirmiau vieną akį, o su antrąja apžiūrinėjau. Bet pamačiau tik patį liežuvio galiuką, o iš jo dar tvirčiau įsitikinau, jog sergu skarlatina.

Į šią skaityklą aš atėjau laimingas, sveikas žmogus, o išslinkau iškaršęs invalidas.

Nuėjau pas savo gydytoją. Jis senas mano draugas ir, kai man atrodo, jog sergu, pačiupinėja pulsą, apžiūri mano liežuvį ir šneka apie orą, — žinoma, visai be reikalo. Taigi maniau padarysiąs jam gera, dabar nueidamas pas jį. „Juk gydytojui svarbiausia — praktika, — pagalvojau. — Tai aš ir nueisiu. O iš manęs jis įgis daugiau praktikos negu iš tūkstančio septynių šimtų paprastų, eilinių pacientų, kurie serga tik viena ar dviem ligomis.“

Taigi nudrožiau tiesiai pas jį.

— Na, kuo gi tu skundiesi? — paklausė gydytojas.

Aš atsakiau:

— Be reikalo tavęs netrukdysiu, mano mielas, pasakodamas, kuo skundžiuosi. Gyvenimas trumpas, ir tu gali numirti, man nepabaigus pasakoti. Aš tau pasakysiu, kuo nesi-skundžiu. Neturiu kelio sąnario uždegimo. Kodėl aš neturiu

to uždegimo, negaliu pasakyti, bet faktas, kad neturiu. Tačiau visomis kitomis ligomis aš sergu.

Ir aš jam papasakojau, kaip viską nustačiau.

Tada jis mane atsagstė ir apžiūrėjo nuo galvos iki kojų, nustvėrė už riešo ir bakstelėjo į krūtinę, kai aš visai to nesitikėjau (mano manymu, tiesiog niekšiškas dalykas), ir, be to, stuktėlėjo mane galva. Paskui atsisėdo, parašė receptą ir sulankstęs padavė man, o aš, įsikišęs jį į kišenę, išėjau.

Aš neišlanksčiau jo. Nunešiau į artimiausią vaistinę ir padaviau. Vaistininkas paskaitė ir grąžino man sakydamas, kad nelaikąs tokių dalykų.

Aš tariau:

— Ar jūs vaistininkas?

Jis atsakė:

— Vaistininkas. Jeigu aš būčiau kartu ir universalinė krautuvė, ir šeimininis pensionas, tai gal ir galėčiau jums padaryti paslaugą. Bet, būdamas tik vaistininkas, neįstengsiu padėti.

Perskaičiau receptą. Jame buvo parašyta:

1 svaro bifšteksas ir

1 pinta karčiojo alaus

kas 6 valandos

1 dešimties mylių pasivaikščiojimas

kiekvieną rytą

1 lova lygiai 11 valandą.

Ir nekimšk į galvą dalykų, kurių nesupranti.

Laikiausi šių nurodymų ir sulaukiau tokių gerų rezultatų, — aš kalbu tik apie save, — kad mano gyvybė buvo išgelbėta ir aš vis dar laikausi.

O dabar — grįžkime prie to prospekto apie kepenų piliules: aš, be jokios abejonės, turėjau visus šios ligos simptomus, iš kurių svarbiausias — „visiškas nenoras ką nors dirbti“.

Kaip aš dėl to kenčiu, negalima apsaakyti žodžiais. Nuo pat ankstyvos vaikystės esu tikras kankinys. Kai buvau vaikas, ši liga manęs nė dienos neapleisdavo. Ir niekas nežinojo, kad čia kaltos kepenys. Medicinos mokslas tuomet buvo gerokai atsilikęs, ir visi sakydavo, kad kalta tinginystė.

— Ak tu, nepaslankus velniūkšti, — kalbėdavo jie, — kelkis ir eik dirbti, girdi!

Niekas, be abejo, nežinojo, kad aš sergu. Ir niekas neduodavo man piliulių, aš gaudavau tik sprigtu į galvą. Nors ir keista, bet tie sprigtai į galvą dažnai mane pagydydavo — bent laikinai. Žinau, kad vienas toks sprigtas į galvą labiau paveikdavo mano kepenis negu dabar visa dėžutė piliulių, ir aš tučiuojau nedelsdamas nueidavau ir padarydavau, kas reikia.

Matote, dažnai taip esti, kad paprastos senoviškos priemonės yra veiksmingesnės negu ištisas vaistinės arsenalas.

Taip mes prasėdėjome kokį pusvalandį, plepėdami apie savo ligas. Aš aiškinau Džordžui ir Viljamui Hariui, kaip jaučiuosi atsikėlęs rytą, o Viljamas Haris porino mums, kaip jis jaučiasi eidamas gulti. Džordžas, stovėdamas ant kilimo

prie židinio, išraiškingai ir įtikinamai vaizdavo, kaip jis jaučiasi naktį.

Džordžas *įsivaizduoja*, kad jis serga. Bet iš tikrųjų, žinote, nieko panašaus nėra.

Šią akimirką į duris pasibeldė ponia Popets, norėdama sužinoti, ar mes nelinkę vakarieniauti. Mes liūdnai vienas kitam nusišypsojome ir pasakėme, kad gal ir neprošal būtų praryti kokį kąsnelį. Haris dar pridūrė, kad bent truputėlis maisto pilve labai padeda apsisaugoti nuo ligos. Ponia Popets įnešė padėklą, mes prisislinkome prie stalo ir sušveitėme po gabaliuką bifšteksu su svogūnais ir rabarbarų pyrago.

Aš, matyt, tuo metu buvau labai nusilpęs, nes, prisimenu, maždaug po pusvalandžio visiškai praėjo noras valgyti — man gan nebūdingas dalykas — ir atsisakiau sūrio.

Atlikę šią pareigą, mes vėl prisipylėme stiklus, užsirūkėme pypkes ir iš naujo ėmėme šnekėti apie savo sveikatą. Kas iš tikrųjų mums buvo, nė vienas negalėjome pasakyti, tačiau visi buvome įsitikinę, kad ligą — kad ir kokia ji būtų — mums įvarė pervargimas.

— Mums reikia pailsėti, — pasakė Haris.

— Pailsėti ir visiškai pakeisti aplinką, — tarė Džordžas. — Nuo per didelio smegenų įtempimo nusilpo visa nervų sistema. Jeigu pakeisime vietą ir mums nebereiks įtemptai galvoti, atgausime proto pusiausvyrą.

Džordžas turi pusbrolių, kuris policijos protokoluose paprastai figūruoja kaip medicinos studentas, todėl Džordžas visada kalba kaip šeimos gydytojas.

Aš pritariau Džordžui ir pasiūliau surasti kokią nuošalią senovinę vietelę toli nuo šėlstančios minios, kad galėtume ištisą saulėtą savaitę svajodami paslampinėti mieguistais kaimo keliukais. Kokį nors beveik užmirštą, laumių paslėptą kampilį nuošaly nuo triukšmingo pasaulio, gūžtą, keistai pakibusią ant Laiko uolų, kur tik iš tolo vos vos tegirdėti devyniolikto šimtmečio bangų mūša.

Haris pareiškė, kad, jo manymu, tai nežmoniška nuobodybė. Jis sakė žinąs tokią vietą, kur visi eina miegoti aštuntą valandą, *Referi**, nors užsimušk, negali gauti, o tabako reikia plumpinti bent dešimt mylių.

— Ne, — tarė Haris, — jeigu nori poilsio ir permainos, nieko nėra geriau kaip kelionė jūra.

Aš griežtai pasipriešinau. Jūra — geras daiktas, jeigu ja gali pakeliauti bent porą mėnesių, bet savaitę — tai jau bjauru.

Jūs išplaukiate pirmadienį, širdyje tvirtai įsitikinęs, kad turėsite malonumą. Atsisveikindamas nerūpestingai pamosuojate draugams krante, užsirūkote didžiausią pypkę ir oriai vaikščiojate po denį, tarsi pats būtumėt ir kapitonas Kukas, ir Frensis Dreikas, ir Kristupas Kolumbas. Antradienį pradedate gailėtis, kam išplaukėte. Trečiadienį, ketvirtadienį ir penktadienį norite verčiau numirti. Šeštadienį jau galite nuryti truputį sultinio, pasėdėti denyje ir blausiai, saldžiai šypsodamasis atsakinėti geraširdžiams žmonėms, besitei-

* Laikraščio pavadinimas.

raujantiems apie jūsų savijautą. Sekmadienį jau vėl pradėdate vaikščioti ir valgyti stiprų maistą. O pirmadienio rytą, kai jūs su lagaminu ir skėčiu rankoje stovite prie planšyro, pasiruošęs lipti į krantą, plaukiojimas jums pradeda visiškai patikti.

Prisimenu, kaip mano svainis kartą išsirengė į trumpą kelionę jūra, norėdamas pataisyti sveikatą. Jis nusipirko bilietą iš Londono į Liverpulį ir atgal, bet kai atvyko į Liverpulį, nieko daugiau nebenorėjo, tik parduoti atgalinį bilietą.

Man pasakojo, kad jis siūlė bilietą po visą miestą su didžiule nuolaida ir galiausiai pardavė už aštuoniolika pensų kažkokiam gelta sergančiam jaunuoliui, kuriam gydytojas patarė nuvykti į pajūrį ir pasimankštinti.

— Pajūris! — tarė mano svainis, draugiškai sprausdamas jam į saują bilietą. — Na, šito jums užteks visam gyvenimui. O dėl mankštos, tai jūs daugiau prisimankštinsite sėdėdamas laive, negu be perstojo vartydamasis kūlversčiais sausumoje.

O jis pats (mano svainis) grįžo atgal traukiniu. Jis pareiškė, kad Šiaurės Vakarų geležinkelis labai naudingas jo sveikatai.

Kitas pažįstamas išsirengė pakeliauti savaitę pakrante. Prieš išplaukiant pas jį atėjo bufetininkas ir paklausė, ar jis mokės atskirai už kiekvieną valgį, ar iš anksto atsiskaitys už visą maistą. Bufetininkas siūlė jam pastarąjį atvejį, nes tada daug pigiau kaštuosią. Jis sakė, kad už visą savaitę paskaičiuosiąs du svarus ir penkis šilingus. Pusryčiams būsianti žu-

vis ir kepta mėsa. Priešpiečiai pirmą valandą iš keturių patiekalų, šeštą valandą pietūs: sriuba, žuvis, užkandžiai, kepsnys, paukštiena, salotos, saldumynai, sūris ir desertas. Dešimtą valandą lengva mėsiška vakarienė.

Mano draugas nusprendė pasirinkti maitinimą už du svarus ir penkis šilingus (jis mėgėjas gerai užkirsti); taip ir susitarė.

Priešpiečiai buvo vos tik išvykus iš Širneso. Jis nesijautė toks alkanas, kaip tikėjosi, taigi pasitenkino gabaliuku virtos jautienos ir žemuogėmis su grietinėle. Dieną daug mąstė ir kartais jam rodėsi, kad jau ištisos savaitės, kai jis nieko daugiau nevalgo, tik virtą jautieną, o kartais — kad ištisus metus gyvena vien tik žemuogėmis su grietinėle.

Suvalgyta jautiena ir žemuogės su grietinėle irgi jautėsi nekaip, jos greičiau buvo nepatenkintos.

Šeštą valandą jam buvo pranešta, jog pietūs gatavi. Ši žinia nė kiek nepradžiugino, bet jis nusprendė, kad reikia atsiimti nors dalį iš tų dviejų svarų ir penkių šilingų, ir, laikydamasis už virvių ir kitų daiktų, nusileido žemyn. Laiptų apačioje jį pasitiko malonus svogūnų ir karšto kumpio kvapas, sumišęs su kepta žuvimi ir daržovėmis. Bufetininkas, riebiai šypsodamasis, priėjo prie jo ir tarė:

— Ką jums atnešti, sere?

— Išneškite mane iš čia, — pasigirdo silpnas atsakymas.

Jis buvo tučtuojau užneštas aukštyn, pastatytas pavėjui prie laivo krašto ir paliktas vienas.

Kitas keturias dienas jis pragyveno kukliai ir nepriekaiš-

tingai, užkrimsdamas tik liesų kapitonų džiūvėsių (aš noriu pasakyti, kad ne kapitonai, o džiūvėsiai buvo liesi) ir gurkštelėdamas sodos vandens. Bet šeštadienį jis pradėjo riesti nosį ir nuėjo išgerti silpnos arbatos su apkepinta duona, o pirmadienį jau gurkė vištienos sultinį.

Antradienį jis išlipo į krantą ir, laivui tolstant nuo priekplaukos, palydėjo jį gailesčio kupinu žvilgsniu.

— Štai jis plaukia, — tarė jis. — Plaukia ir nusineša dviejų svarų vertės maistą, kuris priklauso man, bet aš jo nesuvalgiau.

Jis sakė, kad jeigu jam būtų leidę pasilikti dar vieną dieną, tikriausiai būtų atsigriebę.

Todėl aš ir šiauriaus prieš kelionę jūra. Ne dėl savęs — paaiškinau. Man niekada nesti bloga. Bet aš bijojau dėl Džordžo. O Džordžas sakė, kad jam nebūsią bloga ir tokia kelionė net labai patiktų, bet jis patariąs Hariui ir man nė negalvoti apie ją, nes esąs tikras, jog mudu apsirgsime. Haris savo ruožtu pareiškė, kad jam visuomet buvusi paslaptis, kaip žmonės sugebą apsirgti jūros liga (jo manymu, jie tai darą tyčia, apsimetę). Jis ne kartą norėjęs susirgti, bet niekaip negalėjęs.

Tada Haris papasakojo keletą atsitikimų, kaip jis plaukęs per Lamanšą per tokią audrą, kad keleivius tekę pririšti prie guolių, ir jiedu su kapitonu buvę vienintelės gyvos būtybės laive, kurios nesirgusios jūros liga. Kartais būdavę sveiki jis ir kapitono padėjėjas, bet visuomet — jis ir koks nors kitas žmogus. Jeigu ne jis ir kuris kitas žmogus, tada jis vienas.

Įdomus dalykas, bet niekas niekada neserga jūros liga sausumoje. Jūroje galima matyti daugybę, tiesiog pilnus laivus susirgusių žmonių, bet dar niekad neteko sutikti sausumoje žmogaus, žinančio, kas gi ta jūros liga. Kur pasislepia išlipę į krantą tūkstančiai jūroje sunegalavusių keleivių, knibždėte knibždančių kiekviename laive, — paslaptis.

Jeigu dauguma žmonių būtų tokie, kaip tas vaikinai, kurį anądien mačiau laive, plaukiančiame į Jarmutą, tai šią mįslę būtų galima lengvai paaiškinti. Prisimenu, laivas ką tik išplaukė iš Sautendo prieplaukos, o vaikinai jau stovėjo pavojingai persilenkęs pro iliuminatorių. Aš priėjau prie jo, bandydamas jį išgelbėti.

— Ei, liškite atgal! — pasakiau, purtydamas jį už pečių. — Iškrisite į jūrą.

— To tik ir tenoriui! — išgirdau ir buvau priverstas jį palikti.

Po trijų savaitių susitikau jį vieno Bato viešbučio kavinėje.

Jis pasakojo apie savo kelionę, karštai įtikinėdamas, kaip jam patinkanti jūra.

— Geras iš manęs jūrų keliautojas! — sušuko jis, atsakydamas į kažkokio drovaus jaunuolio pavydo kupiną klausimą. — Prisipažinsiu, kad vienąkart man buvo truputį bloga. Tai atsitiko už Horno iškyšulio. Kitą rytą laivas sudužo.

Aš pasakiau:

— Ar ne jums buvo vieną dieną šiek tiek negera ties Sautendo prieplauka, ir ar ne jūs norėjote būti išmestas į jūrą?

— Sautendo prielauka? — pakartojo jis nustebęs.

— Taip, plaukiant į Jarmutą, prieš tris savaites, penktadienį.

— Ak, taip, taip, — nušvito jis, — dabar atsimenu. Man tą dieną skaudėjo galvą. Žinote, nuo marinuotų daržovių. Tai pačios bjauriausios daržovės, kokių teko kada nors ragauti padoriame laive. Ar jūs ragavote?

O aš išradau puikią priemonę prieš jūros ligą — siūbuoti pačiam. Reikia atsistoti denio centre ir, laivui kylant ir leidžiantis, taip siūbuoti, kad kūnas visada stovėtų tiesiai. Kai pakyla laivo priekis, jūs pasilenkiate taip, kad denis beveik liečia jūsų nosį. O kai pakyla laivagalis, jūs atsilošiate atgal. Taip galima išverti valandą, dvi, bet juk neįmanoma linguoti ištisą savaitę.

Džordžas tarė:

— Plaukim upe prieš srovę.

Jis sakė, kad mums reikia gryno oro, mankštos ir ramybės. Nuolat besikeičiąs vietovaizdis visada patrauks mūsų mintis (net ir tas, kurios ateis į galvą Hariui), o po įtempto darbo bus geras apetitas ir saldus miegas.

Hario manymu, Džordžui nereikėtų imtis priemonių, norint pasidaryti dar didesniu miegaliumi, nes tai būtų pavojinga. Jis sakė nesuprantąs, kaip Džordžas galįs drūnyti dar ilgiau negu dabar, nes juk para turi tik dvidešimt keturias valandas, ir žiemą, ir vasarą. Jeigu Džordžas iš tikrųjų miegotų dar ilgiau, tai būtų tolygu mirčiai, ir tada jis sutaupyty pinigų ir už maistą, ir už butą.

Tačiau Haris pareiškė, kad upė jam „pats tas“. Nežinau, kodėl „pats tas“, bet, matyt, panašiu atveju taip sakyti tinka, o tai jau didelis plusas Hariui naudai.

Upė ir man buvo „pats tas“, ir mudu su Hariu pareiškėme, kad Džordžui kilo gera mintis. Mūsų balse skambėjo nuostaba, kad Džordžas pasirodė toks protingas.

Vienintelis, kurio nepradžiugino šis pasiūlymas, buvo Monmorensis. To mūsų Monmorensio niekada neviliojo upė.

— Bepigu jums, draugužiai, — kalbėjo jis. — O man upė nepatinka. Ką aš ten veiksiu. Vaizdai manęs netraukia, o rūkyti nerūkau. Jeigu aš pamatysiu žiurkę, jūs vis tiek nesustosit, o jei užmigsiu, jūs pradėsit kvailioti valtyje ir ištėkšite mane į upę. Man atrodo, kad šis sumanymas — gryna kvailystė.

Tačiau mes buvome trys prieš vieną, ir pasiūlymas buvo priimtas.